

ПОЗНАЧКИ НА ПОЛЯХ

З творами Богдана Гурмана зустрічаємося не вперше і кожна з тих зустрічей дарує нам відбиток реальності, баченої під несподівано свіжим кутом зору. Цього разу, враховуючи раніше видані книжки «Архітектура Шумеру» і «Трипілля. Культура та мистецтво», знову маємо науково-популярний жанр. Книжка «Від Трої до Риму», написана у співавторстві з донькою Любомирою Блажко, пропонує нам поринути у світ античної міфології.

На перший погляд автори поставили практичне завдання: коротко і вже вкотре переповісти знані всім історії про давньогрецьких героїв та їхні взаємини зі своїми богами. Праця актуальна в середовищі звиклих до біжучого рядка і ковзання свідомістю поверхнею тексту. Така собі Іліадо-Одіссея в двох словах. Натомість за пунктирно окресленою сюжетною лінією в уяві проступає своєрідне бачення праукраїнської історії. У Богдана Гурмана це виявляється у пригадуванні себе колишнього, починаючи від фотографічної характеристики зовнішності, з УСІМ, до чого є небайдужим включно. Оце ВСЕ є море - наше Чорне, а колись Руське з узбережжям і, беручи ширше, Море загалом.

За Євгеном Маланюком, антично-грецький круг культури Еллади, родовище «пізнішої культури і Риму, і Європейського Заходу», включає Україну як незамінний сегмент. Пошук у минулому моделей зв'язків на прикладі конфліктів і замирень між народами дає нам можливість побачити перспективу.

Минуле слід знати не з чужого голосу. І тут у пригоді стане застосований авторами метод - розміщення понять на шкалі просторової та етнічної координат. КІМЕРІЙЦІ. Знані не з-відчора, більше чуті однак, ніж пізнані, ті люди ведуть свій родовід від троянців, що жили в степах України. Голосно відкрита Шліманом Троя - щось зовсім інше. Натомість Ольвія цілком прийнятна гіпотетична локація. ОДІССЕЙ. Міфологічна

постать отримує нове прочитання. Згадка про героя містить і морально-етичну складову, адже Одиссея вбиває його син від позашлюбного зв'язку. А поки хитромудрий плеканець Афіни здійснює подорожі навколо Європи, читача опановує бажання дізнатися: хто ті народи, що траплялися на шляху; чи вигадкою є лотофаги, які не пам'ятали минулого, і чи були в дійсності однооку циклопи? До того ж самого Одиссея, улюбленця численних сучасних літературних шедеврів, уперше не жаль. Він чужий, бо ми асоціюємо себе з народом, що перебуває під заступництвом Посейдона, бо тризуб є наш герб, бо Чорне море й надалі русинське, як би тому не суперечили обставини.

ТРОЯ. То пелазги, лелеги, етруски... Забігаючи наперед, в ахейсько-троянському конфлікті розподіл сил вказує на всіх причетних до творення українства як явища світового масштабу: амазонки, фракійці з царем Ресом, троянці. Тих останніх за протоукраїнців непомилково прийняв сам зачинатель сучасної національної літератури Котляревський. Дивним чином автори досягають відчуття нашої спів-при-Сутності в глибокій античності. Так, мимохіть ловиш себе на тому, що героїв міфів трактуєш за земляків вже з імені. Скажімо, засновника Трої «Іл-ька» по-батькові від імені Трос сприймаємо як «Тарасовича». Переймаємося долею Гесіони, яка, прив'язана до жертвовної скелі на поталу чудовиську, не заслужила за своє вибавлення з халепи на гідну винагороду. Батько, той скнара, не віддав добровільно коней Гераклові. Пригадується з лемківської пісні: «Дам я яловицю, ще й цілого коня, аби моя доня не сиділа дома...». Втім, не співчуваємо ми й Гераклу, як і Одиссеєві. Цей «розкручений» в світовому кінематографі персонаж тратить привабливість. Бо вчинки його вчимося бачити не як подвиги й досягнення людства, але насамперед як «загарбницькі походи». І хоч у свідомості загалу Геракл малюється прабатьком скіфів, до позитиву тут далеко. Не «наш» він... Хоч подібне «присвоєння» виглядає наївно: які-бо там «свої» в епоху бронзи? Але почуття будять жагу до пізнання.

Загалом нараз ковтаємо одинадцять розділів книжечки, кожен з яких піднімає цілий рій запитань. І то добре, бо варто уважніше приглянутися місцям, де ступали геніальні письменники Леся Українка, Олександр Грін, Олександр Купрін, Микола Зеров, нащадок гетьмана Петра Сагайдачного Костянтин Паустовський, виходець із козацької старшини Максиміліан Волошин... І ряд той далі й далі простує до сучасників, серед яких і Богдан Гурман.

На відміну від Богдана Гурмана, я бувала в зимовому Криму, і завмирала, вдивляючись у суворі й холодні морські хвилі, що грізно й невідворотно накочували на скелястий берег... У сльоту, крізь флер мжички і твань під ногами, давнина надається до кращого огляду. «Et in Arcadia Ego». Так, і я була в Криму, який у споминах залишився Аркадією, країною щастя й безтурботної юності. Тепер, коли більшість співвітчизників позбавлена такої світлої нагоди до проведення дозвілля, ця книжка є провідником до найчарівнішого куточка нашої Батьківщини і нагодою до віртуальної мандрівки в часі й просторі.

Колись, а може дуже скоро, нам знадобляться здобуті читанням знання, щоб перевірити їх на практиці. Тож читаймо і частіше пригадуймо слова з Франкового Прологу, звернені до українців: «... Та прийде час, і Ти огнистим видом засяєш у народів вольнім колі, труснеш Кавказ, вперешся Бескидом, ПОКОТИШ ЧОРНИМ МОРЕМ ГОМІН ВОЛІ, і глянеш, як хазяїн домовитий, по своїй хаті і по своїм полі...». Читаймо! Нам бракує цього домовитого, господарського погляду на життя й наше національне буття в ньому.

*Олена Падовська,
кандидат мистецтвознавства,
доцент кафедри олімпійської освіти
Львівського державного університету
фізичної культури імені Івана Боберського.*